

ADOPTIA COPILOR ÎN ROMÂNIA

Continuare a unui studiu asupra familiilor care au adoptat copii români

VICTOR GROZA*

CONSIDERAȚII GENERALE

Problemele din sistemul românesc de protecție a copilului s-au bucurat de atenție internațională la începutul anilor '90 datorită expunerii lor în mass-media. În această perioadă, câteva mii de copii au fost adoptați pe plan internațional. Numeroase studii au fost publicate despre efectele pozitive și negative ale adoptării copiilor din România de către familii americane (Groza, în curs de publicare; Groza, Ileana, și Irwin, 1999; Groza, Proctor și Guo, 1999; Groza, 1998; Cermak și Groza, 1998; Groza și Ileana, 1996; Ames și Carter, 1992; Ames, Fisher și Savoie, 1994; Chisholm, Carter, Ames și Morison, 1995; Ames, 1997; Kaler și Freeman, 1994; McMullan și Fisher, 1992; Morison, Ames și Chisholm, 1995). Pe ansamblu, rezultatele acestor studii sugerează că cei mai mulți copii care au fost adoptați internațional sunt bine. În plus, cele mai multe familii sunt stabile și devotate copiilor lor.

În anii 1990 s-au produs, de asemenea, multe inovații în România. În particular, s-a produs o creștere a numărului copiilor plasați pentru adopție în țară. Conform Departamentului pentru Protecția Copilului, în 1998 au avut loc 1092 adopții în țară (Tăbăcaru, 1999). Organizațiile non-guvernamentale (cunoscute în SUA ca sectorul privat, non-profit) au preluat sarcina în plasarea copiilor români în familii din România. În prezent, informația disponibilă despre experiențele acestor familii și copiii pe care i-au adoptat este sumară și anecdotică. Acest studiu oferă ONG-urilor și guvernului României informație empirică despre copiii români adoptați de către familiile din România.

CADRUL CONCEPTUAL UTILIZAT ÎN STUDIU

Perspectiva teoretică utilizată în acest articol este un model sistemic al familiei. O versiune a modelului este cea care privește familia ca fiind un sistem de resurse și factori de stres (Groza, 1996). Dificultățile familiale sunt corelate atât cu

* Membrii americani ai echipei au fost: Nancy Berry, Beth Brindo, Virginia Douglas, Peggy Haynes, Rosemary Mahl, Jane Robertson, Mike Vanek și Christine Woo. Membrii români ai echipei: Elisabeta Angelescu, Luminița Costache, Tatiana Goldner, Ruxandra Polysu, Brenda Padina, Alina Burada și Tatiana Goldner. Cercetarea a fost realizată în cooperare cu Holt International Children's Services.

procesele de dezvoltare normală cât și cu sarcina integrării copilului în familie. Integrarea nu este un eveniment care se produce instantaneu, ci este un proces de durată. Pe măsură ce copilul crește și se schimbă, familiile trebuie să se schimbe, de asemenea. Cele mai multe familii parcurg aceste tranziții cu succes, dar o criză poate apărea atunci când există un dezechilibru între resurse și factorii de stres în timpul procesului de tranziție. Familia adoptivă se confruntă în mai mare măsură cu factori de stres unici în timpul tranziției și parcurge diferite tipuri de tranziție în comparație cu alte tipuri de sisteme familiale (Talen și Lehr, 1984; Digilio, 1987; Rosenberg, 1992). Elementele de stres în familiile adoptive cuprind factorii care provin din comunitate, pe cei impuși de sistemul serviciilor sociale, pe aceia pe care copilul ca subsistem îi aduce în sistemul familiei de adopție (Barth și Berry, 1988; Rosenthal și Groza, 1992; Groza, 1994). Evaluarea de față utilizează acest cadru conceptual în dezvoltarea planului de evaluare, ca și în selecția itemilor care au fost incluși în instrumentul de cercetare. Evaluarea tuturor aspectelor care privesc factorii de stres și resursele în cadrul familiei de adopție nu a constituit obiectul studiului de față, cadrul teoretic fiind utilizat pentru a orienta proiectul.

METODOLOGIE

Proiectul a fost construit inițial ca evaluare de program. Au fost utilizate atât metode calitative cât și cantitative pentru a realiza evaluarea. Aceasta a fost organizată în jurul următoarelor întrebări:

- Care sunt problemele cu care se confruntă familiile în domeniul adopției și copilului?
- Ce resurse post-adopție au utilizat sau ar dori să utilizeze?
- Cum ar putea fi îmbunătățit programul *Holt*?
- Care sunt indicatorii succesului în adopție?

Eșantionul

O analiză (*power analysis*) a fost realizată anterior culegerii de date, bazată pe 500 de cazuri de plasament. Analiza s-a concentrat pe un model de regresie multiplă care a utilizat 7 variabile independente. Acceptând faptul că aceste variabile explică 25% din variația variabilei dependente, un eșantion de 55 de cazuri va avea o putere de 0,84 și o probabilitate de 0,05% de a produce eroarea de tip I (alpha). Acceptând faptul că aceste variabile explică 30% din variația variabilei dependente, studiul va necesita numai 42 de cazuri pentru a respecta aceleași valori ale puterii și ale lui alpha. Pentru a interpreta această recomandare, dacă vom colecta informație din 42 de cazuri și nu vom avea informație lipsă, luând în considerare că rezultatele cercetării din SUA sunt aplicabile în România, avem un eșantion acceptabil din punct de vedere statistic.

Faze ale proiectului

Acest studiu a fost realizat în 4 faze: 1. Demarare/instructaj; 2. Instructaj pe teren; 3. Colectarea datelor; 4. Analiza datelor. Fiecare fază este descrisă în detaliu în continuare.

Faza 1

Această etapă a inclus elaborarea într-o primă formă a instrumentelor de cercetare, traducerea acestora, pretestarea chestionarului și ghidului de interviu care urmau a fi utilizate în cercetarea de teren din România; dezvoltarea legăturilor cu organizația nonguvernamentală din România, pentru care urma să se realizeze studiul, selecția și instructajul voluntarilor care urmau să desfășoare interviurile. Studenții implicați în programe doctorale sau de master care au participat la acest proiect au beneficiat de o pregătire de o zi și jumătate înainte de a părăsi SUA în primăvara anului 1999, ca și de sprijin pe teren în România. În momentul în care echipa a ajuns în România, chestionarele și scrisorile prin care se solicitau interviuri fuseseră deja trimise prin poștă și interviurile deja stabilite.

Faza 2

Această etapă s-a desfășurat în România. O zi a fost alocată pentru instructaj/ alcătuirea echipei pe tema abilităților de interviu și a lucrului ca echipă bilingvă. Echipa din România a fost formată din angajați ai organizației Holt. Atât echipa din România cât și studenții americani au beneficiat de pregătire pe tema asigurării confidențialității și securității subiecților. Echipa formată atât din români cât și din americani a fost informată asupra faptului că este interzis a discuta pe tema unor rezultate ale cercetării care ar face familia identificabilă în urma interviurilor. Cea mai mare parte a personalului avea experiență anterioară în lucrul cu familiile și avea cunoștință despre acordul ce trebuie cerut subiecților.

Faza 3

Famiile adoptive au fost interviuate de către echipe de trei: doi americani și un român. Fiecare interviu a durat între 60 și 90 minute. Unul dintre studenții americani a pus întrebarea după care aceasta a fost tradusă de către român, iar celălalt student american a înregistrat rezultatele. Interviurile au fost semistructurate și teme adiționale au fost abordate de către echipe. Echipa care a interviuat a reamintit subiecților la jumătatea interviului că acesta poate fi întrerupt fără consecințe. Fiecare membru al echipei a înregistrat observațiile pe care le-a făcut în timpul interviului, atunci când a revenit la birou. O dată pe zi, membrii grupului au revăzut rezultatele interviului pentru a evidenția ceea ce au învățat și care ar putea fi implicațiile privind politicile sociale ale rezultatelor interviului.

Faza 4

Această etapă a constat în analiza datelor și elaborarea raportului de cercetare. Această etapă a fost realizată în Cleveland de către coordonatorul de cercetare în timpul verii 1999. O primă formă a rezultatelor studiului a fost predată

personalului organizației neguvernamentale pentru comentarii înainte ca raportul să fie finalizat.

Strategia de colectare a datelor

Culegerea datelor s-a realizat în două stadii. În prima etapă, toate familiile din Târgu Mureș (n=8) și un eșantion aleator reprezentând jumătate dintre familiile din Constanța (n=41) au primit chestionare prin poștă de la biroul din București al organizației *Holt*. Aceasta reprezintă metodologia aplicată și în Statele Unite pentru a studia familiile care au adoptat copii. Chestionarele au inclus plicuri autoadresate pentru a face posibilă returnarea acestora către *Holt*. Cele returnate nu au conținut elemente de identificare a familiilor. De aceea, coordonatorul de cercetare nu a cunoscut numele familiilor și nici *Holt* nu a putut identifica răspunsurile individuale. Această metodologie nu a mai fost utilizată în România, parțial datorită faptului că sistemul poștal nu este foarte sigur. Pentru a completa această metodă de culegere a datelor, în a doua parte a cercetării a fost selectat un eșantion aleator de familii din București pentru interviuri. În momentul realizării studiului, existau 106 familii adoptive care locuiau în București și 23 de familii care aparțineau de *Centrul București*, dar care locuiau în afara orașului. Intenția a fost de a selecta jumătate din familiile care locuiau în București (n=53) pentru interviu și de a trimite prin poștă chestionare celor 23 de familii care locuiau în afara Bucureștiului. Chestionarele au fost trimise celor 23 de familii, dar nu au fost returnate. 53 de familii au fost rugate să participe la interviuri în casele lor; în cele din urmă, familiile din București nu au fost selectate aleator, pentru că o lista cu adresele lor complete nu a fost disponibilă pentru mai mult de jumătate dintre familii. La un interval de două săptămâni după ce scrisorile au fost trimise prin poștă și cu o săptămână înainte de a sosi echipa americană, personalul *Holt* a contactat familiile pentru a stabili o dată și o oră pentru interviuri. Interviurile au conținut aceleași întrebări ca și cercetarea realizată prin poștă. Ghidul de interviu a fost structurat, dar în timpul realizării acestuia s-au putut aprofunda problemele și experiențele acestor familii. S-a utilizat consimțământul oral pentru interviuri. Tehnica de culegere a datelor a beneficiat de aprobarea Universității Case Western Reserve.

Strategia finală de culegere a datelor a fost interviul cu personalul organizației nonguvernamentale care a lucrat cu familii din România, aceștia reprezentând persoane-cheie care au oferit informații calitative și cantitative.

Tipuri de măsurători

În scopul evaluării comportamentului, au fost utilizați indicatori folosiți în cercetările anterioare realizate asupra adopțiilor copiilor români de către familii americane (Groza și Ileana, 1996). S-au utilizat indicatori multipli ai rezultatelor adopției (satisfacția față de familie/impactul adopției, gânduri de anulare a

plasamentelor) care constituie întrebări separate în cercetare. Chestionarul principal utilizat în studiu a fost utilizat anterior pentru studiul adopțiilor copiilor cu vârste mai mari și cu nevoi speciale în Statele Unite și pentru studiul adopțiilor copiilor români în America. Părinții au fost chestionați asupra serviciilor de care au beneficiat după adopție, după o metodă utilizată pentru a cerceta familiile adoptive ale copiilor cu nevoi speciale în America de Nord.

REZULTATE

Rate ale răspunsurilor

În Târgu Mureș toate cele 8 familii au fost identificate cu succes. În Constanța, 41 de familii din eșantionul aleator au fost, de asemenea, identificate. În București, numai 19 dintre cele 23 de familii care locuiesc în afara orașului au fost găsite (s-a verificat prin scrisori recomandate). 72 de chestionare au fost trimise prin poștă sau lăsate acasă la familiile adoptive (8 din Târgu Mureș, 41 din Constanța și 23 care aparțin organizației din București). 43 de chestionare au fost returnate cu o rată a răspunsurilor de 60%. Rata răspunsurilor în funcție de localitate a fost de 88% pentru Târgu Mureș, 74% pentru Constanța și 26% pentru București. Dintre cele 53 de familii contactate din București, 25 au fost de acord cu interviul, rata răspunsurilor fiind de 47%. Rata totală a răspunsurilor pentru chestionarele poștale a fost acceptabilă din punct de vedere științific, dar rata scăzută a răspunsurilor pentru București a fost problematică din punctul de vedere al standardului științific. În plus, eșantionul pe București nu a fost aleator pentru familiile care locuiau în oraș. Adresele și numerele de telefon au fost indisponibile pentru o mare parte a celor 106 familii, deci numai familiile cu adrese complete și corecte au fost contactate. De aceea, cele 53 de familii contactate pentru a participa la studiu nu au fost alese aleator așa cum a fost planificat. Datorită faptului că numărul total al familiilor participante în studiu ($n=68$) a depășit numărul cerut de "power analysis" ($n=42$ sau $n=55$), probleme de eșantionare trebuie luate în considerare în interpretarea rezultatelor. În situațiile în care existau schimbări semnificative în metodologia de culegere a datelor (poștă sau față-în-față), aceste diferențe sunt subliniate. În cazul interviurilor față-în-față, 48% au fost realizate cu mamele adoptive, 48% cu ambii părinți prezenți și, într-un caz, interviul a fost realizat cu tatăl adoptiv. În cercetarea realizată prin poștă, chestionarul a fost completat în majoritate de către mame (67%), de către tată (26%) și de către ambii părinți în 7% din cazuri. Diferența nu a fost semnificativă statistic.

Caracteristici demografice ale copiilor și istoria lor

Mai mult de jumătate dintre copii sunt de sex feminin (57%). În momentul studiului, copiii aveau vârste cuprinse între 1 și 6 ani, media de vârstă fiind de 2,7 ani. Ei au fost adoptați de la naștere până la vârsta de 4 ani; vârsta medie la adopție a fost de 7 luni. În momentul studiului, copiii se aflau în familiile de adopție de o

perioadă cuprinsă între un an și cinci ani; timpul mediu petrecut în familiile adoptive a fost de 2 ani. Cei mai mulți copii au fost descriși ca fiind români (99%), într-un singur caz copilul a fost descris ca fiind jumătate român jumătate rrom. Aproximativ o treime dintre copii (35%) s-a aflat într-un orfelinat sau instituție înainte de adopție pentru un timp mediu de 4,6 luni. Timpul petrecut de acești copii în instituții sau orfelinate variază de la mai puțin de o lună la 30 de luni; aproape 90% dintre copii au petrecut un an sau mai puțin într-o instituție sau orfelinat. Majoritatea (79%) a fost în spitalul unei maternități înainte de plasament pentru un timp mediu de 3,2 luni. Timpul petrecut în spitalul maternității de către acești copii variază de la mai puțin de o lună până la 42 de luni. Aproape jumătate dintre copii (41%) s-a aflat într-o familie de plasament pentru un timp mediu de 2,6 luni. Timpul petrecut în familie de către acești copii variază de la 3 la 12 luni. Familiile intervievate și-au exprimat îngrijorarea în ceea ce privește trecutul social și medical al copiilor pe care i-au adoptat. Informațiile asupra unui copil au fost deseori limitate la datele fundamentale ca data nașterii, greutate și nume. Istoria medicală și cea socială au fost absente. Foarte rar familiile aveau informații dincolo de naționalitatea, căsătoria și vârsta părinților. Tendința a fost că mai multe familii dintre cele intervievate față-în-față să fi adoptat un copil provenit dintr-o instituție sau orfelinat în comparație cu familiile care au participat în cercetarea realizată prin poștă (chi pătrat =4.05, $p < 0.05$). Familiile au fost rugate să evalueze calitatea plasamentelor pre-adopție. Tabelele următoare prezintă evaluările lor. Procentele au fost rotunjite până la cel mai apropiat număr întreg.

Tipul Plasamentului

Evaluaire	Orfelinat sau instituție similară	Spital-maternitate	Familie de plasament
Excelent	31%	24%	46%
Bine	44%	31%	43%
Satisfăcător	19%	12%	6%
Nesatisfăcător	6%	10%	
Non-răspuns		22%	6%

Pentru cea mai mare parte, instituțiile și familiile în interiorul cărora s-a făcut plasamentul au fost apreciate cu calificativul „bine”, spitalele maternitate beneficiind în mai mare măsură de aprecieri mixte.

Tabelul următor arată unde locuiau copiii în diferite momente ale dezvoltării lor.

Luni de viață →	0-1	2-6	6-12	12-24
Locație				
Familie de plasament	4%	31%	16%	
Spital-maternitate	80%	22%	4%	
Orfelinat sau instituție similară	7%	20%	25%	
Spital	12%	22%	24%	
Familia de origine	4%			
Familie adoptivă		18%	36%	75%

În prima lună de viață, cei mai mulți copii se aflau în spitale maternitate. Prima schimbare majoră apare în perioada între a doua până la a șasea lună când majoritatea copiilor au intrat în familii de plasament. În acest timp, o cincime a rămas în spitalul maternitate și o altă cincime se afla într-un spital. Pe parcursul perioadei de la 6 la 12 luni, cei mai mulți copii au intrat într-o familie adoptivă. O pătrime era într-un spital și o cincime se afla într-o instituție sau orfelinat. Între primul și al doilea an, copiii se aflau în majoritate în familiile lor adoptive, deși doi copii se aflau încă într-o instituție. Dacă analizăm aceste date, putem observa următoarele: cu cât timpul petrecut de un copil în sistemul instituțional de protecție socială a copilului fără a beneficia de un plasament este mai lung, cu atât este mai mare probabilitatea ca acesta să intre într-o instituție sau orfelinat.

Sănătate, handicap și alte caracteristici ale dezvoltării copilului

Pentru majoritatea cazurilor, probleme de sănătate, dizabilități și alte dificultăți nu au fost declarate. Doar doi copii sufereau de strabism, doar doi aveau deficiențe fizice și un copil era retardat. Pe ansamblu, copiii nu au probleme fizice și de sănătate. Părinții au evaluat întârzierile în dezvoltarea copiilor în momentul plasamentului și în momentul desfășurării anchetei.

Evaluare

Procentul copiilor cu dificultăți:		
	în momentul plasamentului	în momentul realizării studiului
Dificultăți motorii minore	9%	0%
Dificultăți motorii majore	7%	2%
Limbaaj	6%	2%
Relaționare socială	4%	0%

În cea mai mare parte a cazurilor, nu au existat rapoarte asupra întârzierilor în dezvoltare în momentul plasamentului sau la momentul realizării studiului. Copiii care au intrat în familii cu anumite întârzieri în dezvoltare, își îmbunătățiseră capacitățile în momentul realizării studiului.

Evaluarea de către părinți a informației senzoriale privind copiii în momentul plasamentului și în cel al studiului

Evaluare	În momentul plasamentului	În perioada realizării studiului
Suprasensibil la atingere, mișcare, imagini sau sunete	7%	3%
Reactivitate scăzută la durere sau alți stimuli	4%	3%
Nivel de activitate prea ridicat pentru vârsta respectivă	3%	2%
Nivel de activitate prea scăzut pentru vârsta respectivă	4%	2%

În ceea ce privește cea mai mare parte a cazurilor, nu au existat dificultăți senzoriale în cele două momente analizate. Copiii care au intrat în familiile adoptive cu anumite dificultăți au evoluat în mod pozitiv.

A existat o tendință în cazul celor mai multe familii intervievate ca acestea să fi adoptat un copil cu sensibilitate crescută (chi patrat=9.3, $p<0.01$) și nivel scăzut al activității (chi patrat=5.4, $p=0.05$), în comparație cu familiile care au participat în ancheta poștală. Nu au existat diferențe între grupuri în momentul studiului. Aceasta demonstrează probabilitatea mai mare pentru familiile intervievate de a fi adoptat copii dintr-o instituție sau orfelinat cu mai mari dificultăți în momentul adopției.

Caracteristici demografice ale familiilor

Majoritatea familiilor (82%) nu aveau alt copil, restul de familii având un singur alt copil. Cele mai multe familii (93%) nu au mai avut copii după ce au făcut adopția.

Venitul familiei variază de la 66\$ pe an la 20000\$ pe an; venitul de 20000\$ este foarte neobișnuit, o singură familie a declarat un astfel de venit. 60% dintre familii aveau un venit de 2500\$ pe an și 90% aveau 5000\$ sau mai puțin pe an. Venitul mediu era de 2636\$ pe an. Când venitul cel mai mare a fost eliminat datorită valorii sale extreme în comparație cu celelalte, salariul mediu a fost calculat la 2315\$ pe an.

Relațiile de atașament

Famiile au evaluat o serie de indicatori care descriu relația părinte-copil.

Evaluarea relațiilor afective părinte-copil	
Cât de bine vă înțelegeți cu copilul dvs.?	
Foarte bine	87%
Satisfăcător	13%
Cât de des petreceți timpul cu copilul dvs. adoptiv?	
În fiecare zi	100%
Cum evaluați comunicarea dvs. cu copilul adoptiv?	
Excelentă	77%
Bună	23%
Aveți încredere în copilul dvs.?	
Da, foarte multă	73%
Da, în cele mai multe cazuri	26%
Nu sunt sigur	1%

Vă simțiți respectat de copilul dvs.?	
Da, foarte mult	60%
Da, în cele mai multe cazuri	39%
Nu sunt sigur	1%
Vă simțiți apropiat de copilul dvs.?	
Da, foarte mult	100%

Pe ansamblu, relațiile de atașament au fost evaluate pozitiv. Majoritatea părinților au declarat că se înțeleg foarte bine cu copiii lor, petrec împreună clipe plăcute zilnic, au o bună comunicare cu copiii lor, au încredere în ei, se simt respectați de către copii și se simt foarte apropiați de aceștia.

Probleme comportamentale

Famiile au evaluat o serie de aspecte comportamentale considerate a fi probleme ale familiilor americane care au adoptat copii din România.

Aspecte comportamentale

	În momentul plasamentului	În perioada realizării studiului
Auto-lovire	4%	2%
Legănat	12%	3%
Speriat sau nervos	10%	3%
Greu de consolată când este supărat	3%	3%

Pentru cea mai mare parte, nu au existat probleme comportamentale în momentul plasamentului sau al studiului. Pentru copiii care au intrat în familii cu anumite probleme, în momentul studiului cele mai multe dintre acestea se îmbunătățiseră.

A existat o tendință, pentru cele mai multe familii care au fost intervievate, să fi adoptat un copil care să se lege în momentul plasamentului (chi patrat=10.04, $p<0.01$) sau care era speriat sau nervos (chi patrat=8.04, $p<0.01$) în comparație cu familiile care au participat în ancheta poștală. În momentul studiului nu mai existau diferențe între aceste două categorii. Aceasta demonstrează că probabilitatea ca familiile intervievate să fi adoptat copii cu dificultăți mai mari din instituții și orfelinate este mai mare decât în cazul celorlalte familii.

Stabilitatea adopției

Câțiva itemi au fost folosiți pentru a evalua stabilitatea adopției. Familiile au evaluat impactul adopției, ușurința adopției în ultimul an și cât de des s-au gândit să anuleze plasamentul.

Indicatori ai stabilității adopției	
Pe ansamblu, considerați că impactul plasării copilului în familia dvs. este:	
Pozitiv în totalitate	85%
Mai degrabă pozitiv	6%
Pozitiv și negativ în părți egale	6%
Mai degrabă negativ	0%
Total negativ	0%
Non-răspuns	3%
Pe ansamblu, în cursul ultimului an, considerați că adopția a fost:	
Mai ușoară decât m-am așteptat	31%
Așa cum m-am așteptat să fie	28%
Mai dificilă decât m-am așteptat	31%
Non-răspuns	10%
Cât de frecvent vă gândiți să renunțați la plasamentul adoptiv?	
Des	16%
Cea mai mare parte a timpului	7%
Nu prea des	1%
Niciodată	56%
Non-răspuns	19%

Aproximativ 91% dintre respondenți consideră că adopția a avut efecte pozitive asupra familiilor lor. Au existat variații în ceea ce privește opiniile asupra ușurinței adopției: 31% au declarat că adopția a decurs mai ușor decât s-au așteptat, 28% au declarat că această experiență a decurs conform așteptărilor și 31% consideră că adopția a presupus mai multe dificultăți decât s-au așteptat. Deși majoritatea familiilor nu s-a gândit niciodată să anuleze plasamentul, aproape 25% s-au gândit la această posibilitate și 19% nu au răspuns la această întrebare. Cel puțin 20% dintre familiile care nu au răspuns acestei întrebări au constituit cazuri în care persoanele intervievate nu au putut crede că o asemenea întrebare poate fi pusă. Cel puțin câteva familii au exprimat îngrijorări în privința adopției.

A existat o tendință ca familiile intervievate să declare că s-au gândit în mai mică măsură la anularea plasamentului, comparativ cu familiile care au participat în cercetarea realizată pe bază de chestionar. ($F=266.8$, $p<0.1$). Încercând să identificăm factorii care au fost asociați în mai mare măsură cu rezultate negative, am recodificat această variabilă în două categorii: familii care nu s-au gândit niciodată să anuleze plasamentul (70%) și familii care au avut asemenea gânduri (30%). Nici unul dintre factorii utilizați în acest raport nu s-a relaționat cu diferența. Explicația ar putea fi aceea că familiile intervievate față-în-față nu s-au simțit confortabil discutând despre acest subiect, sau că familiile care au avut ceva dificultăți a fost eliminate din procesul de interviu.

IMPORTANȚA SERVICIILOR. UTILIZARE ȘI NEVOI

Importanța serviciilor pentru familiile adoptive

Tipul de serviciu	Descrierea serviciului
Suport financiar	Subsidii pentru adopție, asigurare de sănătate, ajutor financiar pentru serviciile necesare etc.
Informații despre copil	Informații despre experiențele copilului până în momentul adopției: starea de sănătate, educație și nevoi sociale.
Informații despre servicii	Informații despre servicii disponibile și sprijin pentru identificarea surselor de: subsidii, terapie, grupuri de sprijin, îngrijire medicală, servicii educaționale etc.
Servicii medicale și de sănătate	Îngrijire medicală și dentară permanentă, specializată pentru nevoile specifice ale copiilor: îngrijire medicală pentru disabilități, terapie fizică și specializată, servicii de sănătate mentală etc.).
Servicii educaționale pentru copil	Servicii educaționale permanente și specializate.
Educație și consiliere parentală	Educație și consiliere pentru nevoi specifice adopției: dezvoltarea unor abilități comportamentale, facilitarea integrării copilului în familie, tratarea handicapurilor, neajunsuri și recompense ale adopției, planificarea viitorului copilului etc.
Îngrijire post-adopție și alte servicii de ajutorare	Măsuri de suplinire a absenței temporare a părinților: angajarea unor persoane-supraveghetori etc.
Contacte cu alte familii adoptive	Grupuri pentru sprijinirea părinților adoptivi, precum și contacte informale cu familii care au adoptat copii cu nevoi speciale sau de vârste înaintate.

Evaluarea de către părinți a importanței serviciilor (%)

	Esențial	Foarte important	Oarecum important	Deloc important
Suport financiar	28	34	6	32
Informații despre copil	53	38	5	3
Informații despre servicii	30	51	15	4
Servicii medicale și de sănătate	46	44	4	6
Servicii educaționale pentru copil	38	42	10	10
Educație și consiliere a părinților	41	37	16	6
Îngrijire post-adopție și alte servicii	30	33	22	15
Contacte cu alte familii adoptive	8	32	44	16

Majoritatea familiilor a evaluat serviciile ca esențiale sau foarte importante, cu excepția serviciului de *respite care* și contactului cu alte familii adoptive considerate ca fiind de mică importanță sau total neimportante. Deși majoritatea serviciilor sunt considerate importante, cele mai multe familii s-au arătat neîncrezătoare în posibilitatea de a dispune de astfel de servicii în România.

Servicii post-adopte utilizate și necesare

<i>Servicii utilizate</i>	
Suport financiar	9%
Informații despre copil	78%
Informații despre servicii	29%
Servicii medicale și de sănătate	38%
Servicii educaționale pentru copil	10%
Servicii juridice	22%
Educație și consiliere a părinților	25%
Îngrijire post-adopte și alte servicii	7%
Contacte cu alte familii	52%
<i>Servicii necesare</i>	
Suport financiar	27%
Informații despre copil	10%
Informații despre servicii	16%
Servicii medicale și de sănătate	15%
Servicii educaționale pentru copil	15%
Servicii juridice	22%
Educație și consiliere a părinților	19%
Îngrijire post-adopte și alte servicii	18%
Contacte cu alte familii adoptive	19%

Câteva aspecte se detașează ca importanță, și le vom reda mai jos.

Cele mai multe familii au avut contacte cu alte familii adoptive și cele mai multe familii au utilizat informații despre copil. De asemenea, familiile au fost rugate să evalueze cât de benefice au fost aceste contacte. Jumătate declară că aceste contacte le-au ajutat foarte mult, 44% au spus că ele au fost de un oarecare ajutor și 6% au considerat că ele nu fost deloc benefice. Pentru majoritatea familiilor, aceste contacte cu alte familii au constituit într-adevăr o resursă importantă.

În ceea ce privește necesitatea serviciilor, cele financiare se detașează ca importanță, mai mult de o pătrime dintre familii considerând că are nevoie de un mai bun suport financiar. Aproape o cincime dintre familii a avut nevoie de educația părinților și consiliere, *respite care* și contacte cu alte familii adoptive.

CONCLUZII

Este evident faptul că un excelent progres a avut loc în ceea ce privește adopția în interiorul României. Programul *Holt* de adopție în țară răspunde nevoilor

comunității. Cercetarea demonstrează bune rezultate ale adopției. Rezultatele cercetării sunt încurajatoare și pozitive. Cei mai mulți copii au o dezvoltare corespunzătoare și nu au probleme de sănătate sau dificultăți senzoriale. Părinții au evaluat relațiile părinte-copil ca fiind bune, problemele comportamentale fiind puține la număr, iar adopția fiind foarte stabilă. Cele mai multe familii au atitudini pozitive în ceea ce privește copiii și sunt foarte implicate în adopție. Familiile au avut atitudini pozitive față de rolul pe care personalul Holt l-a avut în adopție, această organizație fiind foarte respectată și plăcută de către familii.

Rezultatele pot fi integrate în cadrul conceptual al resurselor și factorilor de stres așa cum a fost evidențiat la începutul acestui raport. Cei mai mulți factori de stres evidențiați în cadrul conceptual în ceea ce privește comunitatea nu au fost urmăriți în mod special în acest studiu. Există o informație anecdotică și impresii ce oferă posibilitatea de a avea o imagine asupra a ceea ce se întâmplă în contextul comunitar al familiilor. Acestea percep un puternic sprijin pentru adopție din partea altor familii adoptive sau prieteni. Pentru cea mai mare parte a acestor familii, suportul comunitar și cel informal au fost pozitive. Factorii de stres fundamentali au constat în găsirea modalității de a comunica intenția de adopție și gradul de deschidere a comunității pentru adopție.

La nivelul sistemelor de servicii, serviciile post-adopție lipsesc aproape în întregime, aceasta fiind o potențială sursă de stres pentru familii, mai ales atunci când copiii cresc. Ca parte a acestei dificultăți, o proporție semnificativă a familiilor nu are informație completă asupra copiilor lor.

La nivelul familiei, plasamentele erau foarte stabile în momentul studiului. Aceste familii au înregistrat multe succese și au putut să se concentreze pe micile schimbări pozitive care au însoțit adopția. Flexibilitatea în așteptări și în funcționarea familiei, ca și suportul consistent, pozitiv pentru adopție au constituit resurse pentru cele mai multe familii.

La nivelul reprezentat de copil, sănătatea, dezvoltarea și comportamentul nu au constituit surse majore de stres pentru familiile adoptive. Relațiile părinte-copil sunt pozitive. Probleme cu atașamentul și în domeniul relațiilor părinte-copil nu au fost prezente.

Concluzia acestui articol va însuma răspunsurile la întrebările puse inițial în acest studiu.

Cu ce probleme se confruntă familiile în ceea ce privește adopția/ copilul?

Semnificativ, familiile au identificat birocrația adopției ca o barieră în calea satisfacției față de adopție. A doua problemă majoră pentru familii a fost modalitatea de a discuta adopția cu copilul lor și cu ceilalți membri ai rețelei informale (familie, copil, vecini). Există trei modalități în care familiile își percep rolul de familii adoptive. În primul rând, există familii care resping sau refuză existența diferențelor și creează un mediu mai puțin deschis și mai puțin realist. Într-adevăr, așa cum unele familii și personalul care s-a ocupat de adopție declară, un număr de familii a încercat să creeze mituri despre familie și povești familiale

pentru a ascunde adopția față de copii, inclusiv familie, prieteni și vecini. În al doilea rând, există familii care insistă pe diferențe și explică dificultățile prin genetica sau istoria pre-adopție (ex. „sămânță rea”). În al treilea rând, există familii care discută în mod deschis diferențele, împărtășind altora îngrijorările și sentimentele în ceea ce privește status-ul lor.

În funcție de modalitatea familiei de a considera diferențele, familiile care resping sau insistă pe diferențe se află în situația de a avea dificultăți în timp. În schimb, familiile care acceptă diferențele au o probabilitate mai mare de a fi implicate în grupuri de suport și să fie mai puțin confruntate cu crize în încercarea de rezolvare a problemelor. Familiile care insistă asupra diferențelor sau le neagă, au o probabilitate mai mare de a fi clienții serviciilor clinice. În cele mai multe cazuri, ele așteaptă o criză înainte de a cere ajutor. De aceea, familiile au nevoie de asistență în rezolvarea problemelor ce însoțesc adopția pentru a reduce riscul unor dificultăți viitoare.

Ce resurse post-adopție au utilizat sau ar dori să utilizeze?

Nu există suport formal pentru adopție și, cel mai adesea, familiile sunt foarte singure în aceste situații unice. Într-adevăr, cele mai multe familii intervievate au primit sprijin informal din partea familiei extinse. În ceea ce privește serviciile formale, părinții au amintit nevoia suportului financiar, educație parentală și consiliere, *respite care* și contact social cu alte familii adoptive.

Un mai puternic sprijin post-adopție este necesar. Un tip de sprijin foarte discutat de către familii a fost nevoia de seminarii pentru părinți. Ei ar dori să facă parte din grupuri care să discute probleme parentale, dezvoltarea copilului, informarea copilului asupra adopției, a familiei și prietenilor. Un alt mod de a dezvolta sprijin post-adopție ar fi acela al revistelor în care familiile pot citi despre probleme, evenimente. O revistă poate servi ca o modalitate de a recruta alte familii. Ar fi important de găsit o sursă de sponsorizare a unei reviste astfel încât revista poate servi ca publicitate pentru afacerea respectivă. În plus, o bibliotecă ce poate împrumuta cărți despre adopție, dezvoltarea copilului și părinți ar putea oferi familiilor acces la resurse pe care ei le consideră un ajutor necesar.

Ca parte a suportului post-adopție, Guvernul României ar trebui să ia în considerare subvenționarea adopției. Dacă statul plătește pentru acești copii într-un orfelinat, o dată ce copilul este plasat într-o familie adoptivă, ar fi normal ca o parte din banii alocați pentru copil să meargă către familie pentru a o ajuta în ceea ce privește costul adopției.

Serviciile formale sunt necesare pentru sprijinirea și întărirea familiilor, mai ales când copilul crește. Cele mai multe familii sunt neîncrezătoare că acest lucru se poate întâmpla în România, dar pentru dezvoltarea pe termen lung a sistemului de îngrijire a copilului acest lucru este esențial.

Care sunt indicatorii succesului în adopție?

Există câțiva indicatori ai succesului. Relațiile părinți-copii sunt pozitive. Impactul adopției asupra familiei a fost evaluat de către subiecți ca fiind pozitiv. Câteva probleme post-adopție au fost identificate, unele familii nu au fost suficient de pregătite pentru experiența adopției sau pentru a deveni părinți. Cel puțin câteva familii au avut gânduri de anulare a adopției. Din fericire, numai câteva familii au exprimat explicit aceste gânduri, ceea ce sugerează necesitatea unor servicii post-adopție care ar putea sprijini și întări familia.

Cum poate fi îmbunătățit programul *Holt*?

Procesul adopției ar trebui să fie mai "prietenos", mai accesibil, și mai ușor de parcurs. El trebuie să fie coerent și prietenos începând de la recrutarea copilului și până la servicii post-adopție. Familiile consideră că procesul este descurajator pentru familiile din România care adoptă copii. Unele dintre familii au găsit copilul prin vizitarea orfelinatelor sau maternităților spital. În timp ce și-au exprimat aprecierea pentru programul *Holt*, părinții au considerat că sistemul de stat al adopției necesită să fie reformat. Cele mai multe familii ar trebui să fie recrutate corespunzător cerințelor de plasament al copiilor care nu pot rămâne cu familiile de origine. Activitățile de recrutare și pregătirea familiei ar trebui orientate către asistarea familiilor în realizarea legăturilor cu celelalte și construirea rețelilor informale de suport social. În timp ce nu toate familiile doresc contacte cu alte familii adoptive, un procent substanțial al familiilor adoptive, fie au avut contacte – pe care le-au evaluat pozitiv –, fie doresc să aibă relații cu alte familii adoptive.

Copiii, fie că au vârste până la un an sau mai mari, au nevoie de o pregătire pre-adopție realizată pentru ei de către asistenții în domeniul adopției. În particular, copiii și familiile ar putea beneficia, ca urmare a realizării unei istorii a vieții. O astfel de istorie a vieții este un album care conține fotografii ca și alte momente, desene și amintiri care descriu viața copilului înainte de adopție. Această carte ar trebui să conțină o genogramă a plasamentului. Aceasta este o tehnică bazată pe diagrame care urmărește istoria plasamentului copilului de la naștere și înregistrează informație pertinentă despre fiecare plasament. De exemplu, data abandonului, datele la care copilul a fost mutat în diferite plasamente, relațiile cu personalul de îngrijire. Această informație poate ajuta în înțelegerea problemelor ridicate de familiile adoptive pe măsură ce acestea încearcă să înțeleagă comportamentul copilului și impactul acestuia asupra familiei. Când copiii cresc, poate fi folosită de către aceștia pentru a conecta și integra trecutul cu prezentul.

La nivel administrativ, există nevoia de îmbunătățire a Sistemului de Management al Informației, în special pentru zona București. Pentru a realiza un puternic program de evaluare și pentru a înțelege în mai mare măsură problemele pe care le întâmpină familiile după adopție, există nevoia monitorizării familiilor după ce adopția a fost finalizată. Familiile nu pot fi monitorizate dacă adresele lor nu pot fi identificate.

Sugerăm faptul că un comitet consultativ format din părinți adoptivi poate fi folositor datorită câtorva motive. Părinții pot ajuta în recrutarea altor familii care doresc să adopte copii. Părinții adoptivi au o altă credibilitate în comunitate decât asistenții sociali sau personalul care se ocupă de adopție, ei pot constitui o valoare importantă în localizarea altor familii pentru adoptarea copiilor abandonati. În plus, familiile cunosc propriile nevoi pentru servicii, ca și nevoia de servicii pentru alte familii din comunitate; ei pot sfătui agenția asupra programelor ce ar trebui dezvoltate și care ar putea să întărească și să sprijine familiile.

Marketingul comunitar și relațiile publice ar contribui la îmbunătățirea programului de adopții în țară. Există o nevoie critică de campanii publice de educație care să prezinte informație corectă despre adopție, părinți adoptivi și adoptați. Aceasta presupune colaborarea cu mass-media pentru a oferi această informație.

Rata scăzută de participare a familiilor selectate pentru interviuri ar putea indica lipsa de experiență a personalului *Holt* de a recruta subiecți pentru cercetare, ca și faptul că părinții adoptivi nu sunt familiarizați cu participarea la programe de cercetare și evaluare.

Comentariu final

În încheiere, am dori să mulțumim organizației *Holt* și familiilor pentru acest proiect. Fără îndoială, una dintre cele mai importante lecții învățate a fost aceea că suntem în mai mare măsură asemănători decât diferiți. De aceea, împreună putem rezolva problemele pe care le întâmpină comunitățile noastre și transforma lumea într-un loc mai bun pentru copii și familiile lor.

BIBLIOGRAFIE

1. Ames, E.W., *The Development of Romanian Orphanage Children Adopted to Canada*, Burnaby, British Columbia, Simon Fraser University, 1997.
2. Ames, E.W., Carter, M., *Development of Romanian Orphanage Children Adopted to Canada*, „Canadian Psychology”, 33(2), 503, 1992.
3. Ames, E.W., Fisher, L., Savoie, L., *Behaviour Problems of Romanian Orphanage Children Adopted to Canada*, 1994.
4. Aust, P.H., *Using the Life Story Book in Treatment of Children in Placement*, „Child Welfare”, LX(8):535-560, 1981.
5. Barth, R.P., Berry, M., *Adoption and Disruption: Rates, Risks, and Response*, New York, Aldine De Gruyter, 1988.
6. Cermak, S., Groza, V., *Sensory Processing Problems in Post-Institutionalized Children: Implications for Social Work*, „Child and Adolescent Social Work Journal”, 15(1):5-37, 1998.
7. Chisholm, K., Carter, M.C., Ames, E.W., Morison, S.J., *Attachment security and indiscriminately friendly behavior in children adopted from Romanian orphanages*, „Development and Psychopathology”, 7:283-294, 1995.
8. Di Giulio, J.F., *Assuming the Adoptive Parent Role. Social Casework*, „The Journal of Contemporary Social Work”, November, 561-566, 1987.
9. Groza, V. (In Press), *Institutionalization, Behavior and International Adoption*, „Journal of Immigrant Health”.

10. Groza, V., *Adopted Children From România: A Special Focus on Roma (Gypsy) Children*, „International Journal on Child and Family Welfare”, 3(1):6-25, 1998.
11. Groza, V., Ileana, D., Irwin, I., *A Peacock or a Crow? Stories, Interviews and Commentaries on Romanian Adoptions*, South Euclid, OH, Willes e-press, 1999.
12. Groza, V., Proctor, C., Guo, S., *The Relationship of Institutionalization to the Development of Romanian Children Adopted Internationally*, „International Journal on Child and Family Welfare”, 3(3):198-217, 1998.
13. Groza, V., *Successful Adoptive Families: A Longitudinal Study of Special Needs Adoption*, New York, Praeger, 1996.
14. Groza, V., *Clinical and Nonclinical Adoptive Families of Special Needs Children*, „Families in Society”, 75(2):90-104, 1994.
15. Groza, V., Ileana, D., *A Follow-up Study of Adopted Children From Romania*, „Child and Adolescent Social Work Journal”, 13(6):541-565, 1996.
16. Groza, V., Young, J., Corcran-Rumppe, K., *Post Adoption Resources for Training, Networking and Evaluation Services (PARTNERS): Working with Special Needs Adoptive Families in Stress*, Prepared with Four Oaks Inc., Cedar Rapids, Iowa, for the Department of Health and Human Services, Adoption Opportunities, Washington, D. C., 1991.
17. Hartman, A., Laird, J., *Family-Centered Social Work Practice*, New York, The Free Press, 1983.
18. Kaler, S.R., Freeman, B.J., *An Analysis of Environmental Deprivation: Cognitive and Social Development in Romanian Orphans*, „Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines”, 35(4):769-81, 1994.
19. Marcenko, M.O., Smith, L.K., *Post Adoption Needs of Families Adopting Children with Developmental Disabilities*, „Children and Youth Services Review”, 13, 413-424, 1991.
20. McMillen, J.C., Groza, V., *Using Placement Genograms in Child Welfare Practice*, „Child Welfare”, LXXII(4):307-318, 1994.
21. McMullan, S.J., Fisher, L., *Developmental Progress of Romanian Orphanage Children in Canada*, „Canadian Psychology”, 33(2):504, 1992.
22. Morison, S.J., Ames, E.W., Chisholm, K., *The Development of Children Adopted from Romanian Orphanages*, „Merrill-Palmer Quarterly”, 41(4):411-430, 1995.
23. Tabacaru, C.L., *The Reform in Child Welfare-A Retrospective of 1998*, „In the Interest of the Child-Quarterly Newsletter of the Department of Child Protection”, 1(9):1-2, 1999.
24. Talen, M.R., Lehr, M.L., *A Structural and Developmental Analysis of Symptomatic Adopted Children and their Families*, „Journal of Marital and Family Therapy”, 10(4):381-39, 1984.
25. Rosenberg, E.B., *The Adoption Life Cycle: The Children and Their Families Through the Years*, New York, The Free Press, 1992.
26. Rosenthal, J., Groza, V., *Special Needs Adoption: A Study of Intact Families*, New York, Praeger, 1992.
27. Wheeler, C., *Where Am I Going? Making a Life Story Book*, Juneau, AK, Winking Owl Press, în Aust, P. H., *Using the Life Story Book in Treatment of Children in Placement*, „Child Welfare”, LX, 8: 535-560, 1978.

ANEXĂ

Scrisoare introductivă pentru interviu Martie 1998

„Dragă părinte adoptiv,

În ultimii ani, câteva sute de copii români au fost adoptați în România. Vă rugăm să luați parte la un interviu în legătură cu adopția pe care ați făcut-o. Răspunsurile dvs. ne pot ajuta să înțelegem bucuriile și dificultățile pe care le-ați întâmpinat.

Acest studiu este coordonat de către Dr. Victor Groza de la Case Western Reserve University. El a avut un frate adoptat, a coordonat cercetări extensive în domeniul adopției și a lucrat în România din 1991.

Holt vă va contacta în 2-3 săptămâni după ce veți primi această scrisoare pentru a stabili o întâlnire pentru interviu. Acesta va dura între 60 și 90 de minute. El se referă la dezvoltarea copilului, activitățile familiale și serviciile de adopție. Unul dintre părinți va fi interviuat.

Vă rugăm să răspundeți. Opiniile părinților adoptivi oferă cea mai bună informație în înțelegerea experienței de adopție și planificare serviciilor pentru familii și copii. Rezultatele vor avea relevanță atât pentru Statele Unite cât și pentru România. Înțelegerea dificultăților cu care se confruntă familiile adoptive în România ne va permite să ne concentrăm asupra problemelor comune pentru mai multe țări și să explorăm soluții comune. Nu există nici un fel de risc al participării la proiect.

Confidențialitatea este foarte importantă în studiile asupra adopției. Toate răspunsurile sunt confidențiale. Răspunsurile individuale nu vor fi împărtășite nimănui; ele vor fi combinate cu răspunsurile obținute de la alte familii. De asemenea, participarea dvs. este voluntară. Puteți întrerupe interviul oricând pe parcursul acestuia. Participarea dvs. în interviu sau refuzul acesteia nu pot influența serviciile curente sau viitoare oferite de *Holt*.

Vă mulțumim pentru timpul dvs. și participare.”